

BACKGROUND REPORT

PRAGUE PRAŽSKÝ
STUDENT STUDENTSKÝ
SUMMIT

WTO

TRIPS – Zeměpisná označení

1. Duševní vlastnictví

Práva k duševnímu vlastnictví (IPR ¹) jsou práva udělená **osobám a týkají se výtvorů jejich mysli**. Hodnota duševního vlastnictví závisí na užitečnosti a kvalitě informací a poskytnuté právní ochraně. Ochrana duševního vlastnictví **zahrnuje patenty, designová práva, autorská práva, obchodní značky, zeměpisná označení** a další kategorie, které omezují využívání nebo vyjadřování myšlenek a informací, jež mají komerční hodnotu.

Duševní vlastnictví je možné z hlediska jednotlivých předmětů a jejich ochrany rozdělit na:

- **Díla chráněná podle autorského práva a práv s tímto právem souvisejících** – díla literární a další díla umělecká a vědecká – díla hudební, dramatická, fotografická, výtvarná, architektonická a podobně. Za dílo se považuje také počítačový program a databáze, a sice za předpokladu, že jsou vlastním autorovým duševním výtvorem.

- **Předměty spadající pod průmyslově právní ochranu** - technická řešení (**patenty, užité vzory, případně topografie polovodičových výrobků**), dále předměty průmyslového výtvarnictví a design (**průmyslové vzory**), různá označení (**ochranné známky, označení původu, zeměpisná označení, firemní jména**). K právům průmyslovým lze zařadit i další předměty, především obchodní tajemství a know-how (psané i nepsané výrobní, obchodní a jiné zkušenosti). ²

Počátek historie mezinárodní úpravy ochrany duševního vlastnictví sahá až do 19. století. Bernská konvence (1886) tehdy položila základy mezinárodního autorského práva a Pařížská konvence (1883) základy mezinárodní ochrany průmyslového vlastnictví. Systém smluv, úmluv a konvencí se postupem doby rozšiřoval a stával se stále více komplexním. V nynější době existuje celkem 24 takovýchto mezinárodně-právních dokumentů, které jsou spravované Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO). S počátkem nástupu globalizace, rozvojem informačních technologií a se zrychlováním pohybu informací začaly hrát větší roli obchodní aspekty práv duševního vlastnictví. V roce 1994 tak vznikla dohoda TRIPS, která právě pro svoje silné zázemí v oblasti mezinárodního obchodu není spravována WIPO, ale je jedním ze tří hlavních obchodně-politických pilířů WTO.

2. Co je to TRIPS

Pravidla ohledně ochrany duševního vlastnictví, stejně jako jejich prosazování, se liší po celém světě. Když se duševní vlastnictví stalo důležitým aspektem obchodu, nejednotnost právních úprav měla za následek velké napětí v mezinárodních

---

¹ Intellectual property rights – práva k duševnímu vlastnictví

² Příručka – ochrana duševního vlastnictví [online],
http://www.businessinfo.cz/files/2005/PRIRUCKA_INMP_Ochrana_dusevniho_vlastnictvi.pdf,
poslední přístup 6. 8. 2011

ekonomických vztazích. Proto bylo nutno dosáhnout dohody, která by sjednala ucelený systém těchto pravidel a zároveň poskytla efektivnější možnosti v řešení potenciálně vzniklých sporů. Touto dohodou se stala právě dohoda TRIPS, která stanovuje členům WTO minimální úroveň ochrany duševního vlastnictví. Zároveň se snaží najít rovnováhu mezi dlouhodobým prospěchem při striktnějším přístupu k ochraně duševního vlastnictví, který podporuje nové nápady, a krátkodobými výhodami pro společnost při nižší úrovni ochrany duševního vlastnictví (větší konkurence mezi firmami, nižší ceny pro koncové spotřebitele).³

Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) neboli Dohoda o obchodních aspektech IPR byla vyjednána v rámci Uruguayského kola (1986-94), a začlenila tak problematiku duševního vlastnictví do mezinárodního obchodu.⁴

Dohoda TRIPS vymezuje minima v oblasti ochrany duševních práv, která musí splnit každý člen WTO. Také specifikuje donucovací mechanismy a je komunikační platformou pro řešení mezinárodních sporů souvisejících s duševním vlastnictvím. V současnosti je asi nejkompexnější dohodou o právech duševního vlastnictví v obchodní oblasti.

Dohoda se týká pěti širokých otázek:

- jak by měly být uplatňovány základní principy obchodního systému a další mezinárodní dohody o duševním vlastnictví;
- jak poskytnout adekvátní ochranu práv duševního vlastnictví;
- jak by měly země přiměřeně vynucovat tato práva na svých územích;
- jak řešit spory o duševní vlastnictví mezi členy WTO;
- zvláštní přechodná opatření během zavádění nového systému.

3. Realizace TRIPS

TRIPS vešla v platnost v roce 1995, přičemž lhůta pro splnění všech kritérií byla stanovena pro rozvinuté země do roku 1996. Rozvojové ekonomiky pak obdržely více času na plnění vytyčených cílů, přičemž limitním měl být rok 2000. Nejméně rozvinuté státy (LDCs) měly dostát svým závazkům do roku 2006.⁵ LDCs však nebyly

---

³ Intellectual property: protection and enforcement [online], http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm , poslední přístup 6. 8. 2011

⁴ tamtéž

⁵ WTO and WIPO join forces to help developing countries meet year-2000 commitments on intellectual property [online], http://www.wto.org/english/news_e/pres98_e/pr108_e.htm , poslední přístup 6. 8. 2011

schopny tento termín dodržet - roku 2005 podala Zambie žádost o prodloužení výjimky o dalších 15 let. Výjimka byla nakonec prodloužena do roku 2013 s možností dalšího odkladu.

3.1. Obsah dohody TRIPS v kostce

Cílem dohody TRIPS byly mj. omezení narušení a překážek mezinárodního obchodu, propagace účinné a přiměřené ochrany práv duševního vlastnictví a zajištění toho, aby se sama opatření a postupy vymáhání práv duševního vlastnictví nestaly bariérami legitimního obchodu, případně jiných toků důležitých pro nejrůznější aspekty globální ekonomiky a lidstva (například transferu technologií, přístupu k lékům, atd.). Tyto cíle je třeba vnímat v souvislosti s článkem 7 dohody TRIPS, podle něhož by měly ochrana a vymáhání práv duševního vlastnictví přispět k propagaci a technické inovaci, k transferu a šíření technologií, k všestrannému prospěchu výrobců a uživatelů technologických znalostí a svým způsobem i být nápomocny sociálnímu a ekonomickému blahobytu a rovnováze práv a povinností⁶.

Pro účely dohody TRIPS se duševním vlastnictvím rozumějí všechny kategorie duševního vlastnictví a zahrnují **autorská a související práva, obchodní značky, zeměpisná označení, průmyslové vzory, patenty, design integrovaných obvodů a ochranu nezveřejněných informací.**

Tři hlavní rysy dohody:

Standardy: dohoda stanovuje minimální standardy ochrany poskytované každým členem. Všechny hlavní prvky ochrany jsou definovány, zejména předmět ochrany, práva na propůjčení a přípustné výjimky z těchto práv a minimální doba trvání ochrany.

Vynucování: domácí postupy a náprava vynucování práv duševního vlastnictví.

Řešení sporů: podle dohody jsou spory mezi členy WTO ohledně respektování povinností podle TRIPS předmětem postupů WTO pro řešení sporů.⁷

4. Základní principy TRIPS

Nediskriminace je základním principem (národní zacházení a poskytování nejvyšších výhod) všech dohod WTO, tedy i dohody TRIPS. **Technologický pokrok** je druhým základním principem: když je vynálezci či tvůrci přiznána patentová nebo autorská ochrana, získá právo bránit dalším osobám v neoprávněném kopírování. Společnost jako celek vidí tuto dočasnou ochranu jako stimul k vývoji nové technologie a výtvorů, které budou nakonec dostupné všem. Dohoda TRIPS uznává potřebu rovnováhy. Říká, že ochrana duševního vlastnictví by měla přispět k

⁶ Viz http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_03_e.htm

⁷ Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS [online], <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/1000487/4792/>, poslední přístup 6. 8. 2011

technické inovaci a transferu technologií. **Prospěch by měli získat výrobci i uživatelé.** Jak tvrdí dohoda, zvýší se tím i sociální a ekonomický blahobyt.

5. Ochrana

Účelem TRIPS je zajistit přítomnost adekvátních norem ochrany ve všech členských zemích. Dohoda TRIPS vyžaduje od členů plnění určitých minimálních standardů ochrany práv duševního vlastnictví, kterých se týká. Členové si však mohou vybrat, že zavedou zákony, které poskytnou lepší ochranu, než jaká je vyžadována Dohodou, pokud není tato dodatečná míra ochrany v rozporu s ustanoveními Dohody.

6. Vynucování

Možná nejvýznamnějším příspěvkem TRIPS k propagaci ochrany práv duševního vlastnictví na celém světě jsou ustanovení o vynucování, která dohoda obsahuje. Důraz je kladen na vnitřní donucovací mechanismy, které, jsou-li účinné, dovolí zastavit nežádoucí aktivity u zdroje. Dohoda říká, že vlády musejí zajistit, aby mohla být práva duševního vlastnictví vynucována podle jejich zákonů a aby sankce za porušení zákona byly dostatečně tvrdé, a zamezily tak dalším přestupkům. Rozvojové země s nedostatečnými a podfinancovanými soudními a správními systémy mohou v tomto ohledu čelit obtížím a nemusejí si být vědomy existujícího napětí mezi ochranou a vynucováním **IPR** a politikou hospodářské soutěže.⁸

7. Zeměpisná označení a jejich ochrana

Kvalita, prestiž, nebo jiné aspekty produktu mohou být často určeny i místem jeho původu. Zeměpisná označení jsou názvy míst (v některých zemích také slova spojená s místem), která se používají k rozpoznání produktů pocházejících z těchto míst a splňujících tak očekávané kvality. Pro příklad můžeme uvést **Champagne** (šumivé víno z Francie, oblast Champagne), **Roquefort** (plísňový sýr z Francie, obec Roquefort), nebo **Tequila** (alkoholický nápoj ze Spojených států mexických, destilovaný především v okolí města Tequila).¹⁵ V tomto ohledu TRIPS věnuje zvýšenou pozornost **vínům** a **destilátům**. Jsou zde dále povoleny určité výjimky, nicméně veškerá užití názvů produktů, které mohou vést koncové spotřebitele k tomu, že se jedná o produkt pocházející z jiné oblasti, musejí být projednávány na půdě WTO.⁹

---

⁸ tamtéž

⁹ Geographical indications in general [online], http://wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi_background_e.htm#general , poslední přístup 6. 8. 2011

8. Dodatečná ochrana pro zeměpisná označení pro vína a destiláty

Jak již bylo zmíněno výše, vínům a destilátům je v sekci zeměpisných označení smlouvy TRIPS věnována zvláštní pozornost (čl. 23). V několika odstavcích jsou členům WTO zaručeny prostředky ochrany zeměpisných označení vín a destilátů, které zpřesňují obecná ustanovení pro všechny výrobky. Konkretizovaná ustanovení mají zabránit používání zeměpisných označení odlišných od pravého místa původu zmíněných lihovin, i pokud jsou tyto názvy použity v překladu nebo pokud jsou použity ve spojení s výrazy jako „druh“, „typ“, „styl“, „napodobenina“ nebo podobnými. Dále text příslušného článku zahrnuje zdůraznění obecného pravidla odmítnutí (respektive zrušení) registrace zeměpisného označení pro produkty, které z dané oblasti nepocházejí. Pro případ stejně znějících zeměpisných označení vín a destilátů bude těmto produktům na rozdíl od ostatních, v dohodě nespecifikovaných, poskytnuta ochrana každému názvu. Tyto názvy však budou členy upraveny tak, aby byly dostatečně rozlišitelné a pro spotřebitele nezaměnitelné. Poslední odstavec části dohody věnující se vínům a destilátům podněcuje jednání o vytvoření mnohostranného systému oznamování a zápisů zeměpisných označování pro tyto produkty.

Ke zmíněným opatřením pro vína a destiláty stanoví dohoda TRIPS v následujícím článku několik výjimek. Jedná se zejména o ustanovení, která počítají s případy, ve kterých se nejedná o zjevné zneužití označení. Takovou situací mohou být např.: užití obecně známých a v běžné řeči používaných pojmů či jmen pro dané zboží nebo službu, stejně tak jako zeměpisná označení shodná se jmény odrůdy hroznů. Dále jsou zde zahrnuty ochranné známky, které sice obsahují nepravé zeměpisné označení, ale byly zapsány v dobré víře před uplatněním těchto ustanovení nebo byly zapsány v dobré víře předtím, než se stalo zeměpisné označení chráněno ve své zemi původu. A samozřejmě žádnou ochranu nepožívají označení, která nejsou řádně registrována nebo jejichž ochrana skončí v zemi jejich původu.¹⁰

9. Aktuální situace a jednání

Momentálně probíhají v oblasti zeměpisných označení podle dohody TRIPS jednání zejména v otázkách tvorby informačního systému pro ochranu zeměpisných označení vín a destilátů. Dále je také hodně diskutována možnost rozšíření dodatečné ochrany pro vína a destiláty na další produkty. Další součástí vyjednávání, důležitou především pro rozvojové země je vztah Dohody TRIPS a Konvence o biologické rozmanitosti (tzv. CBD).

9.1. Tvorba informačního systému

K jednání o tvorbě informačního systému pro lepší ochranu vín a destilátů podněcuje přímo dohoda TRIPS. Tato jednání započala roku 1997 a již od jejich počátku bylo zřejmé, že průběh nebude hladký, neboť se vytvořilo několik zájmových skupin

¹⁰ Oficiální překlad dohody TRIPS –
<http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/dohoda-trips.html>

s různými názory, jak by měl takový systém vypadat a fungovat. V rámci DDA¹¹, jejíž nedílnou součástí jsou jednání v oblasti duševního vlastnictví, byl stanoven termín pro ukončení prací na systému na rok 2003 (ministerská konference v Cancúnu). Tento cíl se však nepodařilo naplnit a jednání probíhají dodnes. Pro nynější vývoj jsou klíčové tři návrhy, které reprezentují dva rozdílné postoje a jedno kompromisní stanovisko.

- Návrh EU a dalších členů: počítá s předpokladem pravosti registrovaných označení a jejich závaznou ochranou ve všech členských zemích WTO. Proti registraci může být v časovém horizontu např.: 18 měsíců podána námitka, která však musí být podložena a argumentována patřičnými důkazy. Pokud není námitka podána nebo jí nebylo vyhověno, považuje se označení za právoplatně registrované. Tento návrh by se měl stát doplňkem dohody TRIPS.
- Návrh podporovaný USA, Japonskem, Argentinou a mnoha dalšími zeměmi: na rozdíl od dokumentu EU počítá s vytvořením systému na dobrovolné bázi. Registrovaná označení by měla být chráněna podobně jako podle EU, avšak jen v zemích, které se k systému přidají. Ostatní státy by měly být k účasti pozitivně motivovány nikoliv nucený. Součástí dohody TRIPS by se dokument stát neměl.
- Kompromisní návrh Hongkongu: kombinuje předpoklad pravosti z návrhu EU a dobrovolnou bázi z návrhu druhého. Hongkong se však kloní k o něco menší míře ochrany než EU.¹²

9.2. Rozšiřování dodatečné ochrany i na další produkty

Druhou velmi palčivou otázkou při jednání o problematice zeměpisných označení na půdě WTO je rozšiřování vyšší míry ochrany pro vína a destiláty i na další produkty. Opět zde proti sobě stojí dvě poměrně vyhraněná stanoviska a jeden kompromisnější pojatý návrh. Členové WTO se neshodují v názoru, zda tento způsob ochrany rozšiřovat, ani v konkrétních produktech, kterých by se nově měly tyto podmínky dotýkat. Je více než patrné, že každý člen má zcela jiné preference. Členové, kteří však nové pojetí ochrany zahrnující více výrobků podporují, vystoupili s tvrzením, že tento krok by u nich mohl podpořit přijímání dosud velmi problematických dohod o zemědělských produktech. Některé jejich oponenty však ani toto tvrzení neobměkčilo, a tak dále odmítají takovéto rozšíření. Svůj negativní postoj odůvodňují mimo jiné i pochybnostmi, zda DDA takový mandát vlastně poskytuje. Evropská unie na tyto argumenty reagovala kompromisním návrhem, podle něhož by o specifických označeních plodin mohla pojednávat spíše část dokumentu o zemědělských plodinách.¹³

---

¹¹ Doha development agenda

¹² Background and the current situation [online],
http://wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi_background_e.htm , poslední přístup 6. 8. 2011

¹³ tamtéž

10. Zdroje

- Geographical indications in general [online], http://wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi_background_e.htm#general , poslední přístup 6. 8. 2011
- Background and the current situation [online], http://wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi_background_e.htm , poslední přístup 6. 8. 2011
- Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS [online], <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/1000487/4792/> , poslední přístup 6. 8. 2011
- WTO and WIPO join forces to help developing countries meet year-2000 commitments on intellectual property [online], http://www.wto.org/english/news_e/pres98_e/pr108_e.htm , poslední přístup 6. 8. 2011
- Intellectual property: protection and enforcement [online], http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm , poslední přístup 6. 8. 2011
- Příručka – ochrana duševního vlastnictví [online], http://www.businessinfo.cz/files/2005/PRIRUCKA_INMP_Ochrana_dusevniho_vlastnictvi.pdf , poslední přístup 6. 8. 2011

Zpracování: Pavel Bláha

Redakční úprava: Petra Pejchová, Votěch Fiala, Laura Havlová, Dominika Holečková, Filip Chráska, Tomáš Konečný, Jan Potucký, Thu Thuy Truong, Jan Zipser

Grafická úprava a tech. spolupráce: Zuzana Procházková

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO (ředitel JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.)

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVII. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2011

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky,
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460,
e-mail: summit@amo.cz,
IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz«

»www.studentsummit.cz«

TOP PARTNEŘI

GENERÁLNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU OSN

OD KOMERČNÍ BANKY

HLAVNÍ PARTNER
MODELU NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

MODEL NATO IS CO-SPONSORED BY
THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

HLAVNÍ PARTNER
MODELU EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

PARTNER ZAHÁJENÍ

PARTNER JEDNÁNÍ

UNIVERZITNÍ
PARTNER

DODAVATELÉ SLUŽEB

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

RESPEKT

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNER CHRONICLE

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky